

SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN PERUSTEET 2018

1. Lainsäädäntöperusta ja soveltamisala

Kuntalain 14 §:n mukaan maakuntavaltuuston tulee päättää liiton sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Maakuntavaltuusto perusteista päättäessään siten sitovasti ohjaa maakuntahallitusta sen hoitaessa hallinnon ja talouden vastuutehtävää sekä toiminnan johtotehtävää. Keskeinen ohjausväline on hallintosääntö.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa kuntayhtymän hyvää hallintoa ja johtamista. Ne koskevat kaikkia kuntayhtymän toimielimiä ja tilivelvollisia viranhaltijoita sekä kaikkea kuntayhtymän toimintaa, josta kuntayhtymä vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden myötä.

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä liiton hallintosäännössä ja muissa ohjeissa ja määräyksissä on sanottu.

2. Arvot ja eettiset periaatteet

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulee perustua yleisesti hyväksytyihin arvoihin ja hyvän hallinnon vaatimuksiin. Liitossa kaikessa toiminnassa painotetaan rehellisyyttä, oikeudenmukaisuutta, tasavertaista kohtelua sekä avoimuutta. Organisaatioissa tulee noudattaa lahjonnanvastaisia periaatteita.

3. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoite ja tarkoitus

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että liitolle asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista. Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan kaikkia niitä liiton toiminta- ja menettelytapoja, joilla tilivelvolliset ja muut esimiehet pyrkivät varmistamaan, että

- liiton toiminta on tuloksellista,
- päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa,
- lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja, että
- omaisuus ja resurssit turvataan.

Sisäinen valvonta on osa liiton johtamisjärjestelmää ja työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä.

Riski on epävarmuuden vaikutus tavoitteisiin. Vaikutus on poikkeama odotetusta, niin myönteisessä kuin kielteisessäkin mielessä.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä menettelytapoja, joiden avulla

- tunnistetaan ja kuvataan liiton toimintaan liittyviä riskejä
- arvioidaan riskien merkittävyyttä ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä
- määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja raportoimiseksi.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa hyvää johtamista, toiminnan ohjausta ja palveluiden laadunvarmistamista. Ne tulee kytkeä osaksi johtamis- ja hallintojärjestelmää, päätöksentekoa sekä strategista ja operatiivista toiminnan suunnittelua.

4. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut

Maakuntavaltuusto päättää liiton sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että liiton kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Maakuntahallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta.

Maakuntajohtaja vastaa liiton sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanosta ja valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Johtavien viranhaltijoiden, sekä lähiesimiesten, tehtävänä on toimeenpanna sisäisen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan sekä raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti maakuntajohtajalle tai maakuntahallitukselle.

5. Kokonaisvaltainen riskienhallinta ja sisäinen valvonta osana liiton johtamis- ja hallintojärjestelmää

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta on osa liiton johtamis- ja hallintojärjestelmää, päätöksentekoa sekä strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua ja seuranta, poikkeamiin reagoimista ja suoriutumisen arviointia. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulee olla kokonaisvaltaista ja sen tulee toteutua kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla. Riskienhallinnan tulee ulottua kaikkiin riskiluokkiin, sekä sisäisiin että ulkoisiin. Käytännössä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyy vuosittaiseen talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa ei eriytetä muusta tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävästä toiminnasta, vaan se on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista. Sisäinen valvonta toteutuu mm. selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakoina, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena, sopimusten hallintana.

Toimiva sisäinen valvonta myös ehkäisee ja paljastaa väärinkäytöksiä. Johdon velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin. Väärinkäytöksinä pidetään erilaisia epärehellisiä, epäeettisiä tai liiton ohjeita rikkovia taikka lainvastaisia tekoja.

6. Riskit ja riskienhallinta osana taloussuunnittelu- ja seurantaprosessia

Liiton riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä. Riskienhallintaa toteutetaan talousarvion ja merkittävien päätösten valmistelun yhteydessä.

Maakuntahallituksen alaisen toiminnan tulee talousarvion laadinnan yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Maakuntahallitus kokoaa näiden perusteella koko liiton koskevan riskianalyysin ja menettelytavat merkittävimpien riskien hallitsemiseksi.

Maakuntajohtaja raportoi merkittävistä riskeistä ja riskien hallinnan kehittämisestä osana toiminnan ja talouden seurantaa ja raportointia. Riskienhallinnan toteutus tapahtuu päävastuualueilla, jotka vastaavat prosessiensa riskienhallinnasta ja sen ohjeistamisesta. Päävastuualueet kartoittavat toimintaansa liittyvät riskit ja laativat omat riskienhallinta-suunnitelmansa oman toiminnan laajuus huomioiden.

Riskienhallinnassa noudatetaan seuraavia periaatteita:

1. Riskit luokitellaan strategiaan, taloudellisiin, toiminnallisiin, sekä henkilö-/vahinkoriskeihin.
2. Riskien kartoituksen keskeinen tarkoitus on tunnistaa riskit, joilla on merkitystä toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisen sekä henkilöstön turvallisuuden kannalta.
3. Riskit pyritään ensisijaisesti poistamaan. Jäljelle jääneiden riskien vaikutusten pienentämiseksi sisällytetään riskienhallintasuunnitelmiin toimenpiteet vahinkojen torjumiseksi ja niistä toipumiseksi.

Onnistunut riskienhallinta vaatii jokaisen liiton palveluksessa olevan henkilön panosta, sillä tunnistamattomia riskejä ei voi hallita.

7. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi

Maakuntahallitus antaa toimintakertomuksessa arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Maakuntahallituksen selonteko perustuu maakuntajohtajan raporttiin sisäisestä valvonnasta.

Mikäli tilikaudella havaitaan merkittäviä riskejä, tulee maakuntahallituksen alaisten viranhaltijoiden ja lähiesimiesten raportoida niistä ja niiden hallintakeinoista välittömästi valvontavastuussa olevalle. Yksittäisellä työntekijällä on myös velvollisuus raportoida lähiesimiehelleen havaitsemistaan riskeistä. Valvontavastuussa olevien tulee raportoinnin perusteella ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Maakuntahallitus antaa raportoinnista tarkemmat ohjeet sisäisen valvonnan yleisohjeessa.

8. Tilivelvollisuus

Kuntalain 125 §:n mukaan tilintarkastuskertomuksessa annetaan mm. lausunto sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä sekä mahdollisesta tilivelvolliseen kohdistuvasta muistutuksesta.

Tilivelvollisella on vastuu johtamansa toiminnan riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä ja niiden jatkuvasta ylläpidosta. Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisena tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Vaikka henkilö ei olisikaan lain tarkoittaman tilivelvollinen, hänen on luonnollisesti hoidettava tehtävänsä asianmukaisella huolellisuudella eikä tilivelvollisaseman puuttuminen vapauta esimiehiä toiminnan valvontavastuusta.

Hyväksytty maakuntavaltuustossa

Voimaantulo 1.5.2018.